

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja vsak petek na celi poli, in velja po pošti za celo leto 4 gld. 60 kr., za pol leta 2 gld. 40 kr., za četert leta 1 gld. 30 kr.
V tiskarnici sprejemana na leto 4 gold. za pol leta 2 gold., za četert leta 1 gold., ako zadene na ta dan praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XXV.

V Ljubljani 8. sušca 1872.

List 10.

Zmaga sv. križa v XIII. in XIV. stoletji.

„Jaz (Gospod) pokažem njemu, koliko mu bode terpeti za moje ime.“ Ap. Dj. 9, 16.

Kdor skerbno prebira zgodovino svete cerkve, vidi gotovo, da so nekatere stoletja v velikih svetnikih, v častiteljih svetega križa rodovitnejše nad druge. Tako se zdi, da v nekterih časih krivica in nevera razprostira svoje mreže, mnoge od Boga, od Zveličarja odtergovaje. O drugem času pa po milosti Božji bogato cvete drevo svete cerkve, po svetnikih se izvrstno množi ovčnjak Kristusov ter raste število častiteljev svetega križa. Kadar pastirji in bogaboječa čeda slovijo po gorečnosti in sveti vnemi v službi božji in v premišljevanji terpljenja in smerti Zveličarja svojega, tedaj cvete tudi ljubezen med kristjani, in sveta vera prinaša sad Bogu prijetnih čednost in del kerščanskih; tedaj vlada na prestolu pravičnost in krotkost, in ni je zapuščene sirote, ni ga preganjanega ubožčka, kateri bi ne našel svoje brambe. Božje ime poveljujejo mali in veliki, revni in bogati. Taki časi so bili v XIII. in XIV. stoletji. Tedaj je živel serafinski sveti Frančišek, tedaj sveti Dominik, sveti Bonaventura; sveta Elizabeta, sveta Klara, sv. Marjeta Kortonska; sveti Anton Padvanski itd.

Sveti Frančišek in sveti Dominik sta ustanovila takrat redova, nazvana po njunem imenu, ktera sta v XIV. veku že tolikanj delovala za slavo svetega križa, da so po pravici stermeli tedanji kristjani. Ljubezen, ponižnost, ubožnost in veselost v Kristusu — to je bilo pravilo onim redovnikom. Sveti Frančišek je z lepimi svojimi čednostmi in deli usmiljenja prav podoben postal svojemu Zveličarju; toraj je bil vreden spoznan na sebi dobiti celó rane Jezusa Kristusa (sacra stigmata Christi), in je tako z njimi zaznamnjan umrl l. 1226. Kakor red svetega Frančiška, tako se je tudi red sv. Dominika verlo naglo razširil, da je ta l. 1279 štel že 417, uni pa l. 1260 že 1800 samostanov ali kloštrov. Nemajhna slava njuna se je razodevala vzlasti v tem, da so oni z veliko častjo k Bogu obračali grešnike, k poznanju resnice napravljali krivoverce in hudobnike, iskreno gojili in razširjevali vede in umetnije.

V teh dveh stoletjih je cvetla tudi redovnišnica Karmitanska, pričeta po Bertoldu, križarskem vitezu iz Kalabrije, l. 1152. Tako se je skazovala redovnišnica Trinitarjev, ktero je poterdil papež Inocencij III. v odkupovanje kerščanskih sužnjev. Ta red se je prav naglo razširil po poldnevni evropejskih krajih, in je mnogo tisuč vjetih kristjanov rešil iz naj hušji sužnosti.

Vsi ti pobožni redovniki so neprenehoma prosili Jezusa Kristusa za milost, da bi po njih prizadevanji varoval in poveljeval svoj sveti križ. Želéli so, da bi

križanega Jezusa rane bile jim jed in pijača, s katero naj bi hranil in okrepčeval nje z odkupljenimi sirotami vred; da bi na drevesu svetega križa prelita naj svetjša kri omila jih vseh grehov; težili so za tem, da bi smert Jezusova bila jim večna slava, bran in tolažba.

V XIII. stoletji je bil ustanovljen nov red pod imenom: Služabniki blažene Device Marije (Servi B. Mariae Virginis) po nekterih florentinskih bogatih kupcih l. 1233. Namen jim je bil deleža iskati si v terpljenji žalostne Matere Božje. Kakor je znano, po Jezusu Kristusu noben človek ni terpel tolike žalosti kot njegova mati, prava kraljica mučnikov. Pričelo pa se je njeno žalovanje zlasti po prerokbi starega Simeona: „Tvojo lastno dušo bo meč presunil.“ (Luk. 2, 35.) Koliko je terpela, ko je vidila, kako zaničujejo njenega Sina, kako po aposteljno izdanega krivično sodijo, zasramujejo, bičajo, na križ pribijajo; v kolikih britkostih je žalostna mati stala pod križem njegovi! Kar je sin terpel na svojem telesu, to je terpela mati njegova na duši.

Služabniki Device Marije, žalostne Matere Božje, so želeli toraj naj svetjši mater častiti v njenem terpljenji, premišljevale njene velike žalosti in žalovale z njo nad grehi svojimi in grehi vsega sveta. Prežalostno mater so klicali na pomoč in vzbujali v grešnikih zupanje do nje ter po njej prosili milosti pravega skesanja in resnične spokornosti. V kratkem času se je tudi ta red jako razširil ne le po Talijanskem, temuč po drugih krajih kerščanskih, ter je pridobil mnogo častiteljev svetega križa in žalostne Matere Božje.

Na Talijanskem je papež Inocencij IV. l. 1244 mnoge sem ter tje razstavljene puščavnike združil poleg pravil svetega Avgušтина, katerim so l. 1256 pristopili še drugi. — Na Ogerskem je sveti Evzebij, kanonik Ostrigomski, ustanovil red pod imenom svetega Pavla I. puščavnika.

V XIII. in XIV. stoletji so poveljevali slavo svetega križa: Tomaž Akvinski kakor angeljski učenik; tako tudi Janez Duns Skot, redovnik svetega Frančiška, učil v Oksfordu, v Parizu in v Kolinu; Bonaventura, s perva redovnik sv. Frančiška, potem kardinal, kateri je z besedo in v življenji v krasoto bil sveti cerkvi; razun tega Okkam Viljem, učitelj pariški, in mnogi drugi, kateri so češčenje svetega križa razširjali z učenjem in pisanjem.

Akvinski Tomaž je klical: „Moj Jezus! V molitvi pri nogah tvojega svetega križa sem našel več modrosti kot v vseh knjigah tega sveta; dan, da vedno bivam pri tvojem križu, kjer se za me nahaja edino prava dobrota.“

Bonaventura pa je naslednje spričevanje dal o svetem križu: „Drevo križa vedno razzelenéva; ono kaže veselje, z njega izteka olje radosti, iz sebe daje balzam duhovnih darov; to ni kak navaden les, temuč je letém, ki ga objemajo, drevo življenja.“

Pa ne le v šolah in pri visoko učenih ljudéh je bil češčen sveti križ; tudi svetovni knezi ali vladarji so v velikem spoštovanju imeli znamenje našega odrešenja.

Kadar je Rudolf I., za rimskega cesarja izvoljen, prejemal poklanjanje od knezov, in ni imel posebnega žezla ali kraljevske palice, vzame v roke neki blizo stoječ križ (crucifix) in ga daje poljubovati knezom, ter pravi: „To je znamenje našega odrešenja; v tem znamenji hočem jaz ljud vladati in izvrševati pravico. Na ta križ, kakor na znamenje našega odrešenja, prisegajte mi zvestobo!“ In v resnici, križ je naj lepši palica kraljevska, in kateri oblastnik s Križanega ljubeznijo, modrostjo in pravičnostjo vlada svoj ljud, tisti osrečuje gotovo svoje kraljestvo. Tako je vladal v novi svoji državi Rudolf I.

Ta bogaboječi cesar je imel pglavitnega neprijatelja češkega kralja Otokarja, kateri ga ni hotel pripoznati za cesarja, marveč je menil še celo dežele umerle rodbine Babenberške na Koroškem, Avstrijskem in Štirnem mu odtergati. Tega cesar Rudolf ni hotel dopustiti, ter veli, naj vojaško orožje reši to vprašanje. Otokar se vterdi pri Štirnem na Avstrijskem; njemu nasproti se ustanovi vojna cesarska. Bitva se prične in razloči pri mestu Loos 26. avg. 1278.

Cesar Rudolf sam je vodil vojsko, sin njegov Albrecht pa je nosil križ kot zastavo; geslo vojne cesarske je bilo: „Kristus!“ S križem v rokah in s svetim imenom Kristusa Gospoda v ustih se je podal Rudolf v bitvo, ktera je za Otokarja končala se tako nesrečno, da je premagana bila vojna njegova, in da je Otokar sam mrtve padel na bojišču.

Marsikaj o cerkveni umetnosti.

Odperta pisma.

VII.

Ker sva sedaj govorila od sv. posód, v katerih se hrani presv. R. T., zdi se mi primerno, da danes ktero rečeva o tabernakeljnu.

Tabernakelj (tabernaculum, turris, aedicula, ciborium, pastophorium, armariolum Sacramenti) je kraj, kjer čudežno prebiva Jezus Kristus, je zares sedež milosti božje, je častita skrinja zaveze novega zaveta, prebivališče božje med ljudmi — toraj gotovo nar svetejši kraj v naših cerkvah in vreden, da se nanj obrača vsa skerb.

Znano je, da v prvih časih kerščanstva, zlasti ob preganjanji, so verniki tudi na dom seboj dobivali presv. Rešnje Telo, so ga doma imeli shranjenega, da so se v nevarnih boleznih ali v smertni nevarnosti poterjili z nebeškim Kruhóm. Tako pripoveduje sv. Ciprijan: „Et cum quaedam arcam suam, in qua Domini Sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne inde surgente deterrita est, ne auderet attingere.“ Če so tedaj verni za čas sile smeli doma shranjeno imeti presv. Rešnje Telo, je gotovo, da je bilo kjerkoli mogoče tudi v cerkvah že od začetka shranjeno za bolnike in umirajoče. V tako imenovanih apostolskih določilih je brati: da po obhajilu vernih naj dijakoni, kar ostane, nesó v „pastorije“, t. j. v tiste prostore ob strani altarja, ki so odločeni bili za shranitev sv. reči, zlasti za shranitev presv. R. Telesa (Glej apost. constit. L. VIII. c. 13). V rimskih katakombah sv. Kalista je viditi starodavna cerkev in precej zraven kapelica, ki je po vsem soditi bila taki *pastophorium* in ima kakih 5 čevljev od tal v steno vdolben poldrugi čevlj visok prostor, pravi tabernakelj, nad katerim je podoba zadnje večerje in blizo okrog nekaj drugih podobšin, ki opominjajo na presv. Reš. Telo.

Pa ravno tako zgodaj so jeli Narsvetejše tudi na

altarjih shranjevati, večidel v srebrnih ali pozlačenih nad menzo visečih golobčikih, kakor sem v enem prejšnjih pisem že o tem govoril. Veliko je brati pri starih pisavcih tudi od stolpičev (turris, turricula) za shranitev presv. R. Telesa; kar so bili prej ko ne tabernakeljni na altarju stoječi, stolpiču podobni. Beremo o kaj dragocenih in prav umetno izdelanih takih posodah prvih časov. Tako je n. pr. papež Simah (umerl 514) napravil več rimskim cerkvam sreberne tabernakeljne, po 120 liber težke; Konstantin Vél. je daroval cerkvi sv. Petra v Rimu tak stolpič z golobom na pateni stoječim vred, vse iz čistega zlata in z dragimi kamenci ozaljšano itd.

Iz prvotnih v steno vdolanih omaric nastale so ob času gotiškega zloga zlasti po Nemškem veči ob evangeljski strani altarjevi na steno prislonjene hišice za shranitev Narsvetejšega, ki so jim Nemci zato rekli „Sacramenthäuschen“ ali „Herrgottshäuschen“, kakor jih je po gotiških cerkvah še mnogo lepo ohranjenih najti. Večidel so kamnite, le redko lesene ali iz kake kovine, štirivoglate, na šibkem stajalu, včasih čudovito umetno izdelane z znamenjem sv. križa na verhu ali s podobo J. Kr. od mrtvih vstalega. Te hišice, navadno ozke in kaj visoke, so skoraj skoz 3 stoletja na Nemškem služile za shranitev presv. R. T., akoravno se tudi iz tistega časa bere, da je presv. R. T. tudi na altarjih bilo shranjevano — tako dolgo, da je tridentinski cerkv. zbor naravnost ukazal, da naj se Narsvetejše ohranjuje na altarjih po tabernakeljnih.

Zdaj naj Ti pa sostavim cerkvena določila zastran tabernakeljna.

1. Kar se kraja tiče, kjer naj tabernakelj stoji, velja tole: Presv. Rešnje Telo se stalno smé v vsaki cerkvi hraniti le na enem kraji in sicer v nalašč zato napravljenem tabernakeljnu (S. C. R. 21. jul. 1696); in sicer ima stati tabernakelj sredi na altarju, po farnih in samostanskih cerkvah na velikem altarju kot naj spodobišem v ta namen, v škofijskih cerkvah pa v posebni kapeli ali kakem stranskem altarji in ne na velikem altarji, ali sploh ne na tistem, pri katerem škof slovesne vél. maše imajo in druge sv. obrede opravljajo. „Tabernaculum Ss. Sacramenti in Cathedralibus non debet esse in Altari majori propter functiones pontificales, quae fiunt versis renibus ad altare; in parochialibus vero et regularibus ecclesiis debet esse in Altari majori regulariter tanquam digniori.“ S. C. E. 28. Nov. 1594 et Caerem. Ep.

2. Zastran oblike in blaga, iz ktereга naj bo napravljen tabernakelj, velja to: Tabernakelj naj bo navadno lesen, ali tudi iz dragocenega marmorja ali kake kovine. „Tabernaculum regulariter debet esse ligneum, extra deauratum, intus vero aliquo panno albo serico decenter contextum.“ S. C. E. 26. oct. 1575. Lesen naj je tabernakelj zato, ker leseni najbolj suhi ostanejo, pri drugih tvarinah pa se je težko ubraniti vlažnosti. Sv. Karol Borom. tudi razločuje med lesovi; orehovega in hrastovega odsvetuje in priporoča verbov pa jagnedov les, ki manj v se vlečeta mokroto.* Zato naj bi bil kamnit ali kovan tabernakelj znotraj z jagnedovino obit, da suh ostane. Kar tiče oblike tabernakeljnov, se je ravnati po zlogu cerkvenem, in gledé zidave cerkvene naj je okrogel ali štirivoglat, ali 6- ali 8voglat.

3. Tudi pri velikosti glej na velikost cerkvenega zidanja. Znotraj pa naj tabernakelj toliko prostora ima, da je ciborij in monštranica na enem in istem prostoru, ker tabernakelj ni na sukanje narejeni, pri katerih je ciborij na eni in monštranica na drugi strani, nikakor

* V tej reči bi morali tudi mojstri biti na tanko, da vzamejo še dober, nov in zdrav les. Pred nekaj leti me je serce bolelo, ko sem vidil pri mojstru nov, pa červojedin tabernakelj. To je vendar nesodobno.

niso priporočevanja vredni, kakor bom opomnil pozneje. Tudi naj tabernakelj na menzi tako stoji, da ne bo spredaj razprostrtemu korporalu prostora jemal. Naletel sem že na altarje, kjer je tabernakelj bil tako spredaj, da vsled tega spredaj na ozki menzi med sv. mašo ni bilo prostora za kelih in hostijo; pa tudi tako daleč zadaj naj ne bo tabernakelj, da bi mašniki še le na pručico morali laziti, ako ga hočejo odpreti ali iz njega vzeti presv. Reš. Telo.

4. Kar se tiče vnanjega in notranjega lišpa pri tabernakeljnu, naj bo znotraj in zunaj po premoženji cerkvenem toliko krasno napravljen, da bo zamogel pričevati o živi veri in pobožnosti do presv. R. Telesa pri tistih, ki so ga postavili; naj se gleda, da bo notranje in vnanje male hišice kolikor mogoče dostojno prebivališče Narsvetejšega. Naj si bo tabernakelj lesen ali drugačen, vselej naj bo po mogočnosti lep, sej je narsvetejši kraj v cerkvi; naj mu gré tudi prav posebna skerb. Po določilih sv. Karola Barom. naj bi bil tabernakelj zunaj prevlečen s srebrnimi ali drugačnimi, pa pozlačenimi ploščami, umetno po cerkvenem zlogu izdelan, s podobami ozaljšan, ki spominjajo na terpljenje J. Kr. ali na skrivnost presv. R. T., in naj na verhu ima podobo našega Zveličarja, ali vsaj mali križec. Zgodi se večkrat, da se na tabernakelj postavljajo različne reči: posode s cveticami, podobe, sv. ostanki svetnikov, in druge, tako da mora takim rečem tabernakelj takorekoč za stalno, za podlago služiti; pa to je nedostojno in zato naravnost prepovedano (S. C. R. 3. apr. 1821). Tabernakelj je poslopjice samo za se, je narsvetejši hram in ne smé služiti za pručico, na katero bi se vse smelo postavljati, kar ravno ima prostor.

Lepo, krasno, dragoceno, kolikor mogoče, naj bo tudi notranje tabernakeljna — pred vsem pa suho. Zato naj bo tabernakelj znotraj (če ni ves lesen) prevlečen z verbovim ali jagnedovim lesom, ki pa naj prevlečen bo s kakim svilnatim, krasno pretkanim belim blagom — ali če to ni mogoče, naj bo notranja stran vsaj lepó pozlačena in snažna, kar se dá. V Ornat. eccl. je brati: „Caveatur quam maxime omnis humiditas, contra quam tabulae ex populo confectae, quibus serico superindutis parietes undique vestiri poterunt, plurimum valent.“ In praški zbor l. 1860 pravi: „Sit autem tabernaculum etiam intus vel panno serico aut tela quadam pretiosa albi coloris eleganter vestitum, vel saltem solide inauratum.“ Skerbno je tudi gledati na to, da se ne nabere prahu znotraj in treba je notranjo stran časih tudi osnažiti. „Nitidum sit tab.“ pravi rimski obrednik, „et mundum a minimo pulvere.“ Na tleh mora biti lepó snažen korporal in prav nobena druga stvar ne smé biti hranjena v tabernakeljnu, kot posode s presv. R. T. — ne sv. olje in tudi ne monštranica ali ciborij, če sta prazna. „Ab omni alia re vacuum sit“ Rit. Rom. Kedar pa v tabernakeljnu ni presv. R. T., mora stati odpert in luč pred njim ugasnjena.

5. Ker tabernakelj nima le namena, da se v njem hrani presv. R. T., ampak da je tudi varno shranjeno, da je zavarovano pred bogoropnim skrunjenjem, zato Cerkev tirja, da se tabernakelj tudi varno in terdno zapreti dá. Naj ima tabernakelj tedaj močne vratica, ki se z malo, pa kolikor moč terdno ključavnico pripirajo. Vse cerkvena določila to tirjajo in pravijo: „Tab. sit bene custoditum.... sub firma custodia, ne possit ad illud temeraria manus extendi.“ V rimsk. obr. pa beremo: „Tab. clave obseratum.“ Ravno tako je ukazano, da je tabernakeljnov ključ (ali še bolje bi bilo, da bi dva bila) vedno le v rokah duhovnih, nikoli v rokah neduhovnov (S. R. C. 14. Nov. 1693.) „Claves nulli inquam laico ac ne ipsi quidem aedituo credantur,“ je

brati v Ornat. eccl. In zbor praški l. 1860 pravi: „Est ipsius parochi vel ecclesiae rectoris honorificum officium et insignis praerogativa, ut clavem hanc et Sanctuarium Christi pie semper custodiat.“ Kjer je le en duhovni pastir, kako lahko se je tam po tem cerkv. določilu ravnati. Če pa je več duhovnov pri isti cerkvi in je ključek do tabernakeljna večidel v žagredu hranjen, da ga vsak duhovnov in ob vsakem času lahko dobi, naj bi se vsaj na vsaki prvi žebelj ne obešal, kakor drugi navadni ključi, da sleherni do njega more. Tudi z drugimi navadnimi ključi ne smé biti skupaj zvezan; in delan naj bo tako, da se že po vnanji ličnosti spozná, da je ključ do narsvetejšega hrama. Naj bo pozlačen in na svilnatem motozu naj visi sam zase. Da se tudi v tem greši, si mi sam enkrat pravil, rekši, da si v nekem kraju vidil tabernakeljnov ključek, ki se nič ni razločil od ključa do kake dervarnice.

To so poglobitnejši cerkvene določila zastran tabernakeljna. Zdaj naj Te pa še opomnim na nekatere napake o tej reči, ki so prav pogostne.

Gotovo priterdiš, da je tabernakelj kot prebivališče živega Boga med ljudmi narčastitljivši kraj, narimenitnejši reč v naših cerkvah; po vseh umetnijskih pravilih pa se mora povsod na to, kar je poglobitno, pred vsem pozor imeti. To vidiš n. pr. po slikah pravil umetnikov, na katerih je po več podob, ali vse so tako razverstene, vse tako obrnjene, vse glavne čerte tako speljane, da kažejo na glavno podobo, na kateri po taki vravnavi oko samo od sebe obstoji.

Ravno tako bi moralo biti s tabernakeljnom na vél. altarji, — vsa osnova altarjeva bi morala taka biti, da oko pred vsem na tabernakeljnu obstoji, kot na narimenitnejši reči. Zato ni prav, ako se pri tistih velikanskih, do stropa izpeljanih altarjih — mala vratica tabernakeljnov skoraj zgubé. Vsa pozornost naj se pri napravi vél. altarja oberne na tabernakelj in on naj bo tolik, da ko se bližáš, oko nase potegne kot narpoglobitnejša reč. Zelo mi dopadejo, in sploh bi bili priporočiti taki altarji, ki na menzi samo tabernakelj obširno, visoko in umetnijsko izpeljan imajo; podobe pa, stebri itd. so kake čevlje nazaj ob steni.

Tudi naj bi vsak tabernakelj toliko prostoren bil, da bi v ravno tistem prostoru stal ciborij in monštranica. Tabernakeljni na sukanje narejeni, da je na eni strani ciborij na drugi monštranica, naj bi se popolnoma odpravili, akoravno se marsikteremu na prvi pogled prav pripravi zdé. Pervič je že malo pristojno, da se z Narsvetejšim v krog suče; potem se tabernakeljni tako narejeni nikoli tako dobro in tesno ne zapirajo, da bi mnogo prahu notri ne prišlo, ali še kak merčes ne prišel; notranja stran se nikoli osnažiti ne more, in slednjič presv. R. T., kedar je tabernakelj zapert, stoji od ene strani omejeno od lične votline tabernakeljnov, od spredaj pa so večidel popolnoma neolikane, sirove deske. Še nevredniši pa se mi zdi tista mašinerija, ki je najti sem ter tje, da presv. R. T. kviško na tron nosi pri izpostavljenji, in spet doli spušča. Naj bi se kaj takega nikjer več ne napravljalo.

Ravno tako naj bi se povsod gledalo, da je notranje tabernakeljnov primerno in okusno ozaljšano. Narlepše je znotranji prostor prevlečen z belo svilo, kolikor mogoče z zlatom pretkano, in tudi po cerkvenih pravilih. Ali kaj vse najdeš! Čečke na deske, kakor jih po navadnih sobah na stenah vidiš. Vidil sem celo tabernakelj, ktereга notranje je bilo iz zgolj ogledal sestavljeno!

K sklepu ne morem drugač, kakor da opomnim, da je najti dosti krajev, kjer se veliko potrosi za preobilno šaro ponarejenih šopkov in enako robo, — tabernakelj

pa, narčastitljivši kraj katoliške Cerkve, od červov razjedan, zastonj po prenovljenji kliče!

Toliko za danes. Z Bogom! Tvoj Z.

Kaj vse hočejo mavtarji iz sveta spraviti.

Pregovor pravi: Krojač meri suknjo po životu. Ta pregovor se dá kaj dobro na sedanji brezverski čas obračati. Mavtarji, rudečkarji in njim enaki tudi terdijo, sv. vera se mora po okolišinah ravnati. Ravno zaradi tega hočejo sv. veri marsikaj odvzeti, rekoč, to ni za naše čase. Kaj pa hočejo liberaluhi vse s poti spraviti? Staro sv. vero s sveto Cerkvijo, ojstro, spokorno življenje s potrebno pokoršino, hrepenenje po nebesih, sveto čistost in zakonsko zvestobo.

Zdaj se ves meseni in ves napihnjani svet vojskuje zoper sv. vero. Nekteri so sivistrojili celo novo vero, češ, da zaradi papeževe nezmotljivosti, in imenujejo se kaj radi stare katoličane; pa ljudem te baže bi bolj pristoval priimek „stari pagani, ali pa novi preganjavei sv. vere.“ Zgodovina nam pripoveduje mnogo lepega od starih katoličanov, pa tega nikjer ne, da bi se bili zoper sv. Petra puntali, če tudi so vedili, da je v veri nezmotljiv. Oni so natančno in vestno splovali vse božje in cerkvene zapovedi, so radi hodili k sv. maši, pogosto prejemali sv. zakramente, so v ljubezni in edinosti med sabo živeli. Zgodovina pa tudi naznanja, da je bila sv. cerkev celih 300 lét strašno preganjana; kdo pa jo je preganjal in obrekoval tako nesramno kakor n. pr. sedanji liberalni časniki? Bili so pagani, pa tudi odpadni kristjani, n. pr. Julijan.

Ime stari katoličan je res lepo, samo škoda, da ljudje te baže verujejo in živé ravno nasprotno temu, kakor so nekdanji katoličani živeli, kakor živinče: „sicut mulus et equus, quibus non est intellectus.“ V cerkev navadno ne hodijo, če pa pridejo, pasejo zijale; post in ss. zakramenti so jim tern v peti, — še velikonočne spovedi ne opravijo; vojskujejo se pa ti berkasti trinogi s tako jezo zoper sv. vero in katoliško duhovstvo, kakor uni, o katerih Kristus pravi: Oni bodo mislili dobro delo storiti, ko bodo vas preganjali in morili; njih geslo je: Proč z vero! enako paganom pervega keršanstva. Njih naj veči veselje bi bilo, ko bi sv. vera popolno iz sveta zginila. Toda — gospodje — ne — bo — nič! Sv. cerkev je na skalo zidana, vaša ošabnost pa še na pesek ne. —

Spokorno življenje — to se mehkužnikom še le neumno zdi! Bilo bi k večemu za kake stare onemogle babice. Sedanji čas je „čas napredka,“ ne pa spokornosti! Take in enake besede lahko čuješ vsaki dan. Toraj: „v kót staro spokorno življenje!“ — Gizdalini sedanjega časa dobro vedó, da pokora in pregrešno, razuzdano življenje ne gre skupaj, oni pa hočejo na vsaki način s vobodno, t. j., sprideno, nesramno, po svoji termi živeti. Kaj tedaj je storiti? Kaj družega ko po „presah,“ „blattih“ in družih judovskih, judeževskih časopisih zderžno, zatajevalno in spokorno življenje gerđiti! Mislijo si: Mazači, le mazajmo; nekaj se bo že prijelo. In res spokornost in ponižnost močno zginjuje; ošabno je mlado in staro, tudi že otročarija. Toda Kristus ni zastonj rekel, da pot v nebesa je vozka in ternjeva, in da nebeško kraljestvo silo terpi.

Enako se godi s pokoršino; posebno pokoršina do sv. Cerkve je v hudi borbi. Kdo bo papeža, škofo in mašnike poslušal; sej so ljudje kakor mi? Kdo bo nam zapovedoval; mi se znamo sami vladati itd.? Tako laži-modrujejo. — Razne prekucije pa dobro in očitno

kažejo, kam pride svet, če svete cerkve ne posluša. Ljudje te baže ne premislijo, da s tem, ko pokoršino iz sveta tirajo, sami sebi meč brusijo in bič spletajo. Liberaluhi nam prepovedujejo celo skerb in trud po sv. nebesih; se ne mara bojé, da bodo v peklu premajhno družbo imeli?

Liberaluhi hočejo pa tudi sv. čistost in zakonsko zvestobo iz sveta spraviti. Da bi to ložej dosegli, začeli so vsilovati tako zvani civilni zakon (pri nas mu ljudje „koruzni zakon“ pravijo). Iz ktere koli dežele pa čistost in zakonska svetost zgine, gre hitro kar hitro na kant; vse pregrehe se hitro množe in božje maščevanje nad-se kličejo.

Sitar.

Jože Marešič, bivši duhoven na Šmarni gori.

(Spisuje Ant. Namre.)

Summa apud Deum nobilitas est,
clarum esse virtutibus. S. Hieron.
Epist. 14.

Izrek našega Zveličarja: „Naj sveti vaša luč pred ljudmi, da vidijo vaše dobre dela, in hvalijo Očeta, kateri je v nebesih,“ in pa želja, svojemu preljubemu prijatelju, skerbnemu duhovnemu pastirju, iskrenemu učniku mladine, vnetemu spovedniku in pridigarju in verlemu domoljubu, majhen spominek serčne in neminljive ljubezni postaviti, vodi pisavca, da se je lotil, ranjega gosp. Jožefa Marešiča življenje in djanje nekoliko popisati. —

Na Dolenskem blizo gore Uskokov ali Gorjancev, blizo Kerke na homcu je imenitna romarska cerkev „Marije Device dobrega sveta“ na Slinovcah. Obilno se obiskuje o Šmarnih praznikih, posebno pa kvaterno nedeljo v jeseni. V tem času pride veliko ljudstva iz Kranjskega, Štajerskega in Hervaškega. Ne daleč od te cerkve se razprostuje dolga in široka ravnina. Po tej dolini priteka reka Kerka, tiha, lena voda, in napravila je že majhen otok, na katerem je sozidano majhno mestice Kostanjevica. Tu sta živela zakonska, oče Lorenc in mati Mica. Oče bil je čevljar, nevtruden rokodelc, le škoda, da od velicega dela so mu roke otekale, in si ni mogel veliko zaslužiti. Mati je bila šivilja, pa kaj si hoče zaslužiti? Z otroci je imela veliko opraviti; sedem jih je bilo, in tudi otroci sami si niso mogli nič prislužiti. V hudi letini 1816—1817 so otroci gladni jokali okoli matere in očeta, kakor lačne piščeta čivkajo okoli koklje. Je prišel kaki berač v hišo, so otroci zavpili: Atej! kupite kruha od berača. Berač je pokazal majhine koščike kruha. Kruh je bil iz ovsca, sirka, koruznih steržev, makunec, hrastove kože. Milo so gledali otroci na kruh in očeta, pa na berača, misleči, če se bodo vender oče za kruh pogodili z beračem. Kruh je bil kupljen in med sedmero otrok razdeljen, ali, o kako hitro ga je zmanjkalo! Sladek je bil tisti čas otrokom taki kruh, bolj ko zdaj bogatinom bela pogača, ali ljubljanski kifeljci. — Berači so več kruha imeli, kakor hišni reveži.

Memo gredé naj bo opomnjeno, naj bi se ozirali premožni sosede na svoje revne brate v revščini strdajoče na Notrajskem in Dolenskem, in naj bi jim z milimi darovi olajšali nesrečo, ktera jih je letos po nedolžnem zadela, da jim najpotrebnejšega živeža zmanjkuje in revežem žuga huda lakota. —

Med sedmerimi otroci je bil Jože drugi, rojen in kerščen 15. svečana 1805. — Jože je posebno rad hodil pri cestah in v gojzdu iskat živeža za starše, za svoje še manjši brate in sestre. Bil je ob času hudega leta

1816 enajst let star. Pa, kaj je iskal? Šel je spomladi koprive tergat, da so jih mati kuhali. Kaj dobre so bile, akoravno brez soli in zabele. Tudi po gojzdu je iskal gob, gliv. Veliko sirovih gob je snedel v gojzdu, prilegle so se izstradanemu želodcu, bolj kot marsikteremu bogatinu pečene jerebice.

Kadar Bog staršem izroči otroka, uči sv. Bazilij, kaj je družega, če ne mehki vosek v njih rokah, naj bi ga s podučevanjem in z lepimi izgledi v lepo, Bogu dopadljivo podobo obdelali. To dolžnost si je pobožna mati dobro v serce vtisnila, in je svojega Jožeka tako oskerbovala, da je, kolikor stareji, tudi bolj in bolj pobožen in za božje reči vnet prihajal. — Oh, kaj ne premore dobra, v resnici pobožna mati! —

Jožek že dosti star, bil je v šolo zapisan. Šola ga je veselila, pa bal se je nje. Slišal je, da v šoli le tepejo, — bal se je za občutljivo mlado kožico. Sosedovi sin pride po njega in ga pelje v šolo. Jožek, pridši v šolo, joka na glas. Učitelj pride v šolo, ga vpraša prijazno: Kaj ti je, moje dete, da jokaš? Jože se ihti in zjeclja besede: „Tepen bom v šoli.“ Kako je to? Pravili so mi, da v šoli le tepejo otroke. Učitelj ga potiplja na ramo, rekši: Ne boj se ne, tako pridnih otrok, kot si ti, nobeden ne tepe. Le neubogljivi in poredneži so tepeni. Jože še poln solz se nasmeja. Šola mine, in hiti domu in pripoveduje, da ni bil tepen, temveč, da ga učitelj rad ima, in da že cerko i pozna. Komaj čaka popoldne, da gre zopet v šolo. Kaj rad je vsaki dan v šolo hodil, ali kaj, ker mu je šolskih reči in robe manjkalo. Zatorej si pomaga, kakor vé in zná. Cesarska vradnija je blizo, hodil je tjakaj pod okna, če bi dobil kako zaverženo pero ali kaj papirja, prav rad je vradniške smeti preiskoval, in dobil je res zaverženega papirja, peres in take priprave. S tem se je vadil v pisanji, in — konec šolskega leta je bil pohvaljen.

Iz mesta Kostanjevice pošlje leta 1816 ranocelnik, padar so mu djali, svojega sina v šolo Novomeško. Sin se dobro uči in na koncu šolskega leta prinese lepe knjige, ktere je prejel zavolj pridnega učenja, in jih kaže svojim staršem in drugim ljudem. To knjigo vidili so Jožetovi starši in mislili so si, ranocelnikov sin zna biti kdaj gospod, ko se dobro uči; naš Jože se tudi dobro uči, je tudi dobil knjigo in gospodje ga hvalijo, tudi mi bi ga dali v Novomesto v šolo; ali za nas je ta reč težavna, padar je bogat, mi revni, ložej on 10 otrok v šoli zderži, kakor mi enega. Oče se pa spomni, da ima v Novomestu dve znane gospodinji, ktere ste bile kdaj njegove sosede v Kostanjevici. Kar gre v Novomesto, tam razodene svoje misli in želje; prvo bolj revno prosi za stanovanje, drugo za hrano svojemu sinu. Uslišan je bil. Oče pridejo z veseljem domú, oznanijo novico, in Jože poskakuje veselja. (Dalje nasl.)

Iz Ljubljane v Terst in od ondol v Egypt.

(Konec.)

Drugi dan, 13. sušca, smo še nekoliko mesto ogledali.

Precej deleč skoz mesto proti jugu gredé smo zavili nakviško in skoz mnoge straže poslednjič prisli na grad (citadelo), pravi ostrog, ki ima tri dele in vsak je posebej vterjen z zidovi in stolpi. Prava terdnjava (el-Kal'ah) je naj višji. Ta terdnjava je delo Saladinovo iz 12. stoletja, ktero je pa Mehamed-Ali obnovil, ker leta 1823 je bilo vnetje smodnika en del razdjalo.

Bili smo v silovito globokem „Jožefovem vodnjaku“, ki je štirvoglat v skalo izsekan in pravijo, da seže prav do Nilove nižave, blizo 300 čevljev globoko. To je verjetno, ker voda je nekako solnata, kakor se mi

je tudi pri Nilu zdelo, da nekak solnati kus na dnu pustí. To bi poterjevalo tudi misel, da Nil res dvoje morje sklepa, kakor nekteri menijo. (Pravili so sicer, da je neki Anglež Nilove vire našel, pa zdaj je zopet tiho. Ta vodnjak je iz starih časov, bil pa je s peskom zasut in Saladin ga je dal iztrebiti: toraj menijo liberalci, da ima ime od Jožefa Saladina, in kadi se jim, ako bi ga kdo hotel nekdanjemu egiptovskemu Jožefu pripisovati.

Na terdnjavnem dvorišu je bil Mehemed-Ali 1. sušca 1811 dal 439 mamelukov postreliti. Le sam Emin-bej je s konjem derzovito čez neki zid puhnil in se umaknil osodi svojih tovaršev. S to grozovitostjo je bil Mehemed-Ali Egipt razvladja rešil in sebi vlado vterdil.

Kakor so si nekdanji egiptovski kralji zidali v življenji svoje piramidne grobe, tako si je Mehemed-Ali dal na terdnjavi zidati prelepo džamijo, v kateri je njegov grob, ki pa leta 1857 še ni bila čisto dodelana. Gre se v mošejo skoz velik štirvogelnik, ki je obdan ob straneh s stebričevjem iz prelepega jutrovega alabastra; v sredi je osemvoglato omivališče v podobi kerstiša ali kapele. Pred vstopom v molišnico dobijo gledavci čez svoje čevlje rudeče copate, da se prelepi tlak ne unaže. Dvor, ves tlak in vsa mošeja je polna belkastega egiptovskega marmorja in alabastra. Vse je ocifrano z arabeskami, vse pozlačeno in zlato, vse se leskeče v zeleni, rudeči, višnjevi in rumeni olepšavi. Zlog je posneman po carigrajskih velikih džamijah, razločen od zloga starih moliš v Kairi. Velika kuplja sloni na 4 velikanskih pilih in ima več polovičnih kupelj, spredej nekako prezbiterijo s svojo lastno kupljo in ob straneh so zopet kakor kori, ki počivajo ob 4 voglatih stebrih, kateri poslednji stojé ob kotih med 4 velikimi pili in so nekoliko v prostorih notri umaknjeni. V vsem je posnemanje katoliških cerkev v bizantinskem zlogu.

Po kupljah opanljivo migljajo razne svitlobe pisanih oken. Prelepe pregrinjala tla pokrivajo. Ob desni pri vratih, je predragocena kapela, v kateri je postavljen mertvaški oder, kakor se v naših cerkvah napravlja, spredej stojita celo dva velika sreberna svetilnika. Na tem odru visoko leži truplo Mehemed-Alievo, s škerlatom pokrito, z zlatom in drugimi dragotinami bogato olepšano in z napisi ocifrano.

Bili smo tudi v nekterih družih džamijah, ki pa razun starega zloga nimajo tolike posebnosti.

Maševal sem v lepi, pred malo leti novi frančiškanski cerkvi in ob 4 popoldne je nas 5 odšlo zopet po železnici v Aleksandrijo, kjer smo prišli po noči in smo od polnoči dalje za samo posteljo plačali po 5 frankov; v drugi gostilnici so tirjali celo po 10 frankov od osebe, to je, po 2 tolarja. 15. sušca so prišli za nami še drugi tovarši iz Kaire in pred 6 zvečer smo se podali na parobrod, kateri nas je peljal proti Jafi in toraj v obljubljeno deželo. To pa nadalje je že vse popisano.

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Iz katoliško-politiškega društva. Ker vlada in deržavni zbor na to delata, da bi vpeljali neposrednje ali direktne volitve za deržavni zbor in bi tako prisilili dežele, ktere svojih poslancev v leseno poslansko hišo na Dunaj pošiljati se branijo, je to vprašanje v mesečnem shodu katol. polit. društva 3. marca g. dr. Costa v svojem govoru razjasnil in društvo je enoglasno sprejelo naslednjo resolucijo:

Katoliško politično društvo sklène in protestira zoper neposrednje volitve za deržavni zbor: 1. Ker so one zoper sedanjó vstavo; 2. zoper nam tako potrebni notranji mir; 3. zoper korist avstrijskih katoličanov in konservativcev, in zoper moč in edinost avstrijske monarhije.

Predsednik.

Katoliško-politiška družba je 3. sušca imela naj prvo na dnevnem redu neposrednje ali direktne volitve. Govoril g. dr. Kosta. Pojasnil je, kaj so neposrednje volitve, da namreč volivci ne izročijo svojih glasov odločenim možem, temuč da sami poslanca volijo. Ko bi bile za deželni zbor take volitve, da bi posamezni volilni kraji skupaj volili svoje poslance brez razločka na stanove, mesta itd., potlej bi utegnili biti prav. Pa za to danes ni prašanje, temuč prašanje je le, ali naj se voli v državni zbor neposrednje, ali ne?

Dozdaj je federalistiška in katoliško-konservativna stranka enoglasno zoper neposrednje volitve, je rekel govornik; zakaj take volitve so že zoper sedanjo vstavo, pa zoper potrebni mir in zoper korist avstrijskega cesarstva. Te točke je zaporedoma pojasnil.

Neposrednje volitve so zoper sedanjo vstavo, ker cesar je takrat zaterdil, da brez zaslišanja deželnih zastopov se ne bodo več nobene postave dajale. Vsi velikani nasprotnega taborja so leta 1867 priznavali to pravico deželnih zborov, ki se jim nikakor ne more kratiti, Herbst na pr. je zdaj nasproti temu, kar je takrat sam govoril. Da bi se tedaj smele direktne ali neposrednje volitve pričeti, bi morali vsi deželni zbori z dvema tretjinama svojih glasov k temu privoliti.

Kar tiče korist, ni mogoče, da bi cela velika Avstrija z različnimi narodi, raznooliko in šegami se tako po enem kopitu vladati dajala, kakor na pr. Francija itd. Vsaka dežela, vsak deželni zbor ima posebne potrebe in okolišine; hočejo pa narediti tako, da bi v Translajtaniji vladali sami Madjari, v Cislajtaniji pa Nemci; toda zastoj je poskušnja vničevati narode. Tako prizadevanje bi velik nepokoj delalo in nikakor ne more biti monarhiji v korist.

V oziru na katoliško konservativno stran ni misliti, da bi le-ta po neposrednjih volitvah dobila večino, — mogoče potlej, ako bi se volilo brez razločka na stanove, deželo in mesta; pa tako ne bo, liberalna stranka bi tudi pri neposrednjih volitvah imela večino. — Pa tudi, ko bi katoliška stranka bila v večini v državnem zboru, meni govornik, bi ne opravila tega, kar je potrebno. Na Parskem imajo katoličani večino, pa kaj pomaga, ker je vlada nasprotna? V Belgiji je celo ministerstvo katoliško; ali je pa belgiški minister kaj storil zoper oropanje papeža? Vladna stranka je pod stiskom tako imenovenega očitnega mnenja. (Prav za prav hudobnih mavtarjev, katerih pet jih tisuče prevpije, kadar so priprosti katoličani tihi kakor miške, in ker se rogovilstvu reznost ne pokaže. Vr.)

Toraj le s tem, da posamezne dežele zase skerbijo po svojih deželnih zbora, se bo katoliški reči zanesljivo pomagalo, tedaj po federalizmu. Zato so zoper direktne volitve tudi gornja Avstrija, Tirolsko itd.

Ugovarjati bi utegnili kdo, da n. pr. v Švici, v severni Ameriki se neposrednje volitve dobro poterdijo. Toda tam so okolišine vse druge. Vsak kanton, vsaka posamezna država ima svoje tako vtemeljene pravice, da se ni bati, da bi jim skupni zbor kaj škodoval; mi pa se moramo boriti za vsako naj manjši stvarico.

Po tem povzame, da neposrednje ali direktne volitve so res: nasprotna državni vstavi, državni koristi in znotranjemu tako potrebnemu miru, kakor tudi nasprotna koristi katoličanov in mogočnosti avstrijske monarhije.

V tem pomenu je bila sprejeta tudi resolucija. —

G. Močnik je nato ob kratkem pojasnil veliko napako, da rokodelski fantje v šentjakopskem oddelku nimajo poduka v keršanskem nauku ob nedeljah, in povedal, da trije gg. duhovni so pripravljeni brez vsake plače tačas podučevati, da se reč vravná, ako se jim

to ponudi. Gg. mojstri so se goreče vdeleževali obravnave o tej reči in povdarjali, kako neogibljivo potreben je dečkom nauk, in da naj se noben trenutek dalje ne odlašá. Svetovalo se je, da naj se oberne odbor do deželnega ali do okrajnega šolskega sveta in sklenjeno je bilo poslednjič, da do v. č. škofijstva naj se prošnja oddá, naj še v novo blagovoli to reč poprijeti in dognati, da mladina poduk dobiva.

G. Regali omeni, da bo v kratkem 400letnica, odkar so bili Turki Šentpetersko cerkev požgali, in naj bi se ta žalostni dogodek kako obhajal. Na g. Kostov nasvet se je ta reč izročila odboru.

Dr. Čebašek želi, naj bi se kaj storilo, da se naša katol.-politiška družba hitreje množi, — družniki naj si prizadevajo tovaršev pridobiti.

G. predsednik pravi, da je vabila razpošiljal, toda dostikrat brez uspeha; zlasti po mestu bi se jih lahko veliko več vdeležilo.

G. Klun opomni, da je treba ozreti se na naše domače delavce, ki jih liberalci na vse kriplje vlečejo na svojo stran. Naša naloga je: rešiti, kolikor je mogoče. Uni jih išejo z napčnimi rečmi preslepiti; mi moramo na katoliški podlagi skrbeti zanje. Kolikor več je fabrik itd., toliko večji prihaja potreba v tej reči kaj storiti. Na Gorenškem se neki že kaže sad, ker so veliki obertniki vse na-se spravili; manjši obertniki hudo terpé. Liberalci so tudi keršanski vpliv na delavce poterli; mi moramo ostati pri keršanskih načelih in jih razširjati v časni in večni prid delavcev. Na vso moč naj se toraj gleda, da se ohranijo in pridobé delavci z napravo katoliškega delavskega društva. Pa ne le samo za moške, ampak tudi za žensko delavstvo naj se kaj stori, da se rešijo. (V ta namen bi zamogle mestne keršanske gospe in gospodičine kaj storiti, se o praznikih kaj pečati, zlasti tudi za take deklice, ki so z dežele. Kaka večerna šola, kakor jo imajo n. pr. dečki pri rokodelskih pomočnikih, bi bila posebno koristna. Vr.)

O teh rečeh ni nič sklenjenega, želeti je toraj, da pridejo zopet na versto.

Prihodnji shod bo Belo nedeljo.

Iz Tersta, 2. sušca. Nekako s težkim srcem sem iz Ljubljane odrinil, ker nisem še nič gotovega vedil, ali bode vender popotvanje se vresničilo, ali ne? Toliko bolj sem se v Terstu oveselil, ko sem stopivši iz voza hitro spoznal dva romarja. Skupaj nas je 17 romarjev, 9 duhovnov in 8 neduhovnov, iz Poljskega, Beča; tudi eni kmetje. Med nami je tudi eden iz Vestfaljskega, ki je pred 10 leti že to popotvanje opravil. Danes o 2 popoldne nas odpelje parobrod Maksimiljan. Morje je mirno. Veselje med romarji veliko. Prim. Peterlin.

Iz pisma nekega vradniškega gospoda. *)

Prečastiti gosp. vrednik!

Branje Vaše „Zg. Danice“, ki mi jo dobra duša že nekoliko dni daje brati, je meni veliko veselje vzrokovalo, ker vidim, ako ravno je množica brezdušnih pisarjev, kateri po dragi ceni svoje laži in goljufige prodajajo, hvala Bogu! je tudi takih, kateri hrabreno branijo sveto resnico.

Res je, odkar svet stoji, brez nehanja vojskuje se dobro s hudim — čednost zoper pregreho — kraljestvo Božje s kraljestvom pekla. Ali, o žalost! velika derhal sovražnih vojakov ima za svoje gibanje sedem širokih, gladkih cest; pa majhno število vojakov božjega kraljestva sedem vozkih in stermih stezic. Pred dobo kerščanstva

*) Zanašamo se, da ne bo de dotični spoštovani gospod zameril, da njegov podučljivi spis tukaj podamo. Vr.

kraljestvo satanovo bilo je skoraj vesoljno zvun majhne judovske dežele, in kdo ne vé, da v starem sveti so bili celi narodi, kateri, vtopljeni v brezno pregréh, so zginili s poveršja zemlje, ter zgodovina komaj sled o njih povedati more? Svet je bil kakor grob, tako, da ne le samo judje so željno pričakovali obljubljenega Mesija, ampak tudi pogani, to je, tisti med njimi, kateri so bili obdarovani z lučjo bolj zdrave pameti, premišljevali prečudni red neizmérne vesoljnosti, vidijoči, da vsaka stvarjena reč meri k svojemu namenjenemu koncu, in ga doseže; samo človek, nar imenitniša med vsemi stvarmi, neznajoč svojega večnega namena, suženj svojih strasti, se zmirom več od njega oddaljšuje. Mislili so, da kje kak bog iz nebes priti mora poboljšat človeški rod, drugač pogine.

Zdi se mi, da staro poganstvo še poznalo ni pravega razločka med moralnim dobrim in hudim. Persijani so sicer imeli svojega Ormuzd-a, izvir vsega dobrega, in Ahriman-a, izvir vsega hudega; tudi od Gerkov se dosti lepih reči bere, ali vse to je bilo le politično in materialno (telesno); kar pa tiče Rimljane, se že (če se ne motim) iz njihovega jezika to pozná, ker zastoj se išejo v njem besede, s kterimi mi naše moralne misli zaznamujemo. Beseda „virtus“ n. pr. od „vir“, ni pomenila čednosti v našem zmislu, ampak moštvo, junaštvo; „caritas“, od „caro“, ne ljubezni, ampak rodbino (po kervi); „sanctus“, od „sancio“ poterčiti, vstanoviti; „vitium“, zmota v naturi; „fides“ ne vera, ampak zvestoba; „amor“, mesena ljubezen — „mos“, „mores“, navade itd. Pomenek, ki ga mi tem in takim besedam dajemo, imamo od kerščanskih pisateljev.

Rodi se Odršenik sveta, in z Njim pride kraljestvo Božje; ali ker so Njegovi nauki bili nasprotni človeškemu nagnjenju, sveti, nebeški (ker, alia sunt judicia Dei, et alia hominum), zato so jih sprejeli le poklicani od Boga, ki so klic poslušali. Prešerne, le v posvetno zamaknjene sinagoge niso ganile ne prerokovanja preteklih stoletij, ki so se očitno na Njegovem rojstvu, življenju in terpljenju popolnoma spolnila; ne lepi izgled modrih (ss. treh Kraljev), ki so bili iz dežele, kjer ni bilo ne sledi spoznanja pravega Boga, ki pridejo, najdejo Dete, rojeno ne v kraljevem dvoru, ne položeno v zlato zibel, ampak v jasli revne štale, v siromaške plenice zavito; pa vender se veržejo na kolena, ga molijo in obdarujejo kakor Boga, Kralja in Človeka; — ne ginejo je brezštevili čudeži, s kterimi je On Svoj nebeški izhod dokazal edino za duhovno in telesno zdravje človeštva, da bi ga kakor pravega Mesija spoznali. Tako Božje kraljestvo je sicer poterlo kraljestvo sovražnikovo; ali popolnoma vničilo ga ni, čeravno Bog vsigamogočni, Stvarnik in samolastni gospodar nebés, zemlje in pekla ga je vničiti zamogel; zakaj hotel je, da človek, tudi odršen, podverže svojo prosto voljo Njegovim svetim postavam, in da se tako vrednega stori večnega življenja; hotel je, da Njegova Cerkev tukaj na zemlji se bori zoper svojega sovražnika ter se stori vredna konečne zmage, ker brez vojske ni zmage. Zato je nebeški Učitelj že Svojim učencem napovedal, da bo prišla ura, ko vsak, ki jih bo umoril, bo mislil, da stori dobro delo pred Bogom. Torej napreduje satanovo kraljestvo, in že v časih Kristusa Gospoda in njegovih apostelnov mučilo je ubogo človeštvo neposrednje z obsedovanjem, potem posrednje še mlado Cerkev s preganjanjem in mučenjem, s kterim vidši, da ne more nič opraviti, ker kolikor več tisuč marternikov je s svojo kervjo resnico poterdilo, toliko večje je raslo število vernih, se loti vsakterih zmót in krivoverstev, kakor je bilo arianstvo, nestorijanstvo itd., pozneje gnostištvo, potem pa gnjusobno manihejstvo in albigenstvo, in na zadnje prostozidarstvo, ktero, poglaviti sovražnik vsake vere, vse napuhnjeno in slepo,

ne veruje nič, kakor kar vidi, ne ljubi in ne moli Boga, in pozná gospoda le svojega narvišjega vodnika.

Zdaj pa, ravno kakor da bi satan hotel svoje gibanje primeriti stopnji sedanje človeške omike, nadleguje Cerkev zraven prostozidarstva z nejevero, z materializmom in s takorečenim liberalizmom. O Bog! zdi se mi skoraj, če premislim, kaj se dandanašnji po sveti godi, da evangelijsko smokveno drevo je že začelo perje poganjati.

Pravijo nekteri: Verovati hoče reči: nič vediti; drugi: vediti hočem, a ne verovati! — Verli modrijan! pa kruh, ki ga jeste vmešenega od drugih, ali veste, verujete, da ni otrovan (ostrupen)? Vé ali veruje bolnik, da lék, ki mu ga zdravnik podeli, ni strup, ampak zdravilo? Ako se zgodovina imenuje vednost, ki je učiteljica človeškega življenja in le predmet vere, tedaj je vera naj potrebniša vednost.

Drugim je materija vse, duhovski svet pa prazna misel; zagovarjajo mnenja, ki jih ne morejo dokazati ne a priori ne a posteriori; pripišejo jih celo lepi in prijetni natorni vednosti, v ktero pridejo, kakor Poncij v apostolsko vero. Če n. pr. kdo govori o začetku in koncu sveta, se mu posmehujejo, zastoj bi bilo jih opomniti, da saj vsaka materialna reč, ker je po času in prostoru ograjena, mora biti le časna, drugač bi stvar bila enaka svojemu stvarniku Bogu, kteri ni ne s časom ne s prostorom omejen. Ali kaj? Še jih je celo tako slaboumnih, ki pravijo, da materija je stvariteljica sama svoja, morebiti ker vidijo, da se nekoliko časa sama pomaga, in tako nerazmišljeno grešijo zoper narvišje načelo človeške pameti, in skušnje, t. j., da nobena stvar ne more nastati sama iz sebe, ampak mora imeti zvun sebe svoj izvir. Zemljioslovci morejo imeti spoznanje naše zemlje, ki ga nima vsak; ali terditi, da ona obstoji že milijone lét, samo da Mozesovi povestnici nasproti govore, to je več ko nespametno. Matematikar mora imeti vsaj dve znani številki za najdenje tretje neznane, ali zemljioslovcem k njihovim naukom manjka vsake „premise.“ No, pa nejeverni, materijalisti, in vsi, kteri živijo tje v en dan, kterim je sveta vera odveč, so, bi skoraj rekel, samo „pasivni“ sovražniki svete Cerkve; ako jim pustiš njihovo: „ede, bibe, lude“, pa bo ne mara mir. Vse drugačni, aktivni sovražniki, so tako imenovani „liberalci“, ljudje brez vsega estetičnega občutka, ker vse, karkoli govore, pišejo ali delajo, ni drugo, kakor nesramna laž in goljufija. Že njihov epitet, ki se z njim nevredno dičijo, je laž, naj se zлага z besedo „libertas“ (svoboda, prostost, Freiheit), ali z „liberalitas“ (darežljivost, Freigebigkeit), ker neprenchoma bobnajo: prostost, prostost! hočejo pa prostost le sami zase, a sužnost za druge, posebno za katoliško Cerkev, ktera vendar nima manj prava za mirni obstoj, kakor vsako drugo postavno drništvo. Za izgled nam so judovski avstrijsko-nemški časopisi. Hočejo s silo nekako prostost vriniti, kakor da bi je ne mogel vsak človek vživati, ki se hudega varuje in dobro dela; hudobnež jo pa tako ima. Toda oni se za pravo prostost boriti ne razumejo, razumejo le tisto prostost pripravljati, ktero imajo internatijonalci in pariški petrolejci... Kadar o njih opomnijo v svojih časnikih, tresejo se od straha na vsih udih; budalost! vsaj to, kar sami vsak dan pripravljajo, jih nebi imelo strašiti.

Darežljivost je tista lepa čednost, ki je nasprotna smertnemu grehu lakomnosti; zdaj pa naj sodi, komur drago, zastran tistih, ki preganjajo uboge mnihe iz njih samostanov, in jim jemljejo to malo, kar imajo in kar jim niso dali ne oni ne država, ampak dobrodelci: ali so taki vredni imena velikodušnih dobrodelcev, — ali pa velikoveč imena — tatov? Bili so ravno mnihi, in sicer mnihi frančiškanskega reda tisti, ki so svilorejo v

Italijo pripravili, ki so iz jutrove (kitajske) dežele v veliki nevarnosti življenja v palicah seme prinesli. In Italija ima nar večji delj svojega bogastva zahvaliti svilstvu. O Italija! kako ti znaš hvaležna biti? Da te ni sram!

(Konec nasl.)

Razgled po svetu.

Avstrijsko. Finančni odsek je v državnem zboru naznanil, da od leta 1869 so se izdajki narasli na več kot 18 odstotkov. — Kdaj se bo začelo bolje gospodariti?

Lažljivo imenovanim staro-katoličanskim vércem, kakor kaže, misli vlada na pete stopiti. Naučni minister je v edinosti z ministroma za notranjske zadeve in za pravico do deželskih poglavarjev dal pisanje, v katerem pravi, da vlada tako imenovane starokatoličane mora tako dolgo ceniti kakor take, ki so znotraj kat. Cerkve, dokler očitno ne naznanijo svojega izstopa iz Cerkve. V tem oziru pa zamore vlada le tiste duhovne za postavne ceniti, kateri so po obstojnih postavah in cerkveno-državnih ustanovilih „redni duhovni pastirji“ svojih verospoznavanj. Vsi kerstni, poročevalni in mertvaški zapisniki tako imenovanih starokatoliških duhovnov so tedaj brez očitne in verodostojne veljavnosti; takim (starokatoliškim) duhovnom so toraj prepovedani taki skoraj vradni (quasi-vradni) zapisniki in prepovedano jim je spričala dajati iz tacihi zapisnikov. Njih občine ne morejo veljati za redne farne (duhovnijske) srenje in tudi njih duhovni nimajo postavne veljave. Nasprotno delajočim je zažugana kazen po cesarskem ukazu 20. aprila 1854. derž. zak. št. 96. Ženini in neveste kakor dušni pastirji so na to opomniti, da se ne sklepajo zoperpostavni in neveljavni zakoni, in vradnije morajo čuti, da se temu nasproti ne dela. —

Če mislijo vsled tega „Salvatorsko cerkev“ na Dunaju „rednim katoliškim duhovnom“ poverniti, in kako bodo v red djali kerste, poročevanja in druge mešanice, ki jih je skuhal na Dunaju tisti odpadnik „Anton“ vsled prijenljivosti dunajske mestne vradnije in ministerstva, tega minister tukaj ni povedal, razume se pa samo po sebi, če ima razpis pomen doseči.

Stremajerovo obnašanje do „laži-altkatolikov“ „Vaterland“ imenuje „danajsko darilo“, s katerim je minister morebiti menil postreči katoličanom, da bi kje pozabili Cerkvi nasprotne „šolske in verske postavne.“ Cerkev nikakor ne more manj tirjati, kakor preklicanje postav, ktere se z njo zlagati ne dajo. Katoliška Cerkev hrani in učiresnico božjo, absolutna ravnopravnost zmote z resnico v državi bi bil odpad države od keršanstva, v kar se Cerkev nikakor ne more podati. — Stremajer pa „altkatoličanom“ zagotavlja brambo od vstave, ako bi oklicali, da so iz Cerkve ločeni ter bi se v posebno ločino — sekto — zbrali. Poštenje države je tirjalo, da se je umaknila „Antonijačem“, kateri so čisto na ledu. Zakaj „Anton“ je iz dušnega pastirstva izpušen duhoven, sovražljiv Cerkvi že več lét pred razglašeno nezmotljivostjo; drugzega skor nimajo. Celo Maassen in Schulte sta se umaknila. Kak judovski list in ljubljanski Tagblatt so še stebri teh in vsakih odpadnikov, se vé, da strašno močni stebri! —

V Karlsruhe sta 21. sveč. dva rudečkarja sklicala ljuški shod, v katerem sta oznanovala nauk parizarskih požigavcev, tatov in klavcev. Zagotavljala sta pa, da ob dnevu maševanja se bode malim posestnikom prizanašalo, imeli pa bodo izplačevanje z milijonarji. Eden teh dveh demokratov je natezal besede Žveličarjeve: „Če ima kdo dve suknji, naj dá eno tistemu, ki nobene nima“, in s tim je menil svoje tolovajske namene opravičevati;

pa lejte! govornik hoče po dokočani seji svojo gornjo suknjo obleči, toda: ni je bilo, — izmaknil mu jo je bil nekdo po njegovim lastnim nauku. — Drugemu rudečkarju pa je bil neki „priden poslušavec“ svilnati dežnik ukradel. — Ta dva rudečkarja tedaj sta silahko svésta, da njuni nauki niso udarjali na gluhe ušesa.

Kaj pa pravite k temu tisti liberalno pomalani Ljubljancani, kateri „rudečkarške“ liste kakor svoj evangelij „buchstabirate...? Za svojo dušo in za večno srečo tako nič ne marate; ako „verski rudečkarji“ veri in verskim služabnikom veljavo in spoštovanje pokopljejo, je pokopana tudi varnost za vaše hiše, denarje in otroke, tudi „časna sreča!“ —

Špansko. Vsa radikalna stran to je, vsi nasprotniki mladega kralja se zedinjajo zoper njega. Zorilla, ki je bil glavni pomagač, da so nepostavnega kralja deželi natvezli, je zdaj na čelu njegovih nasprotnikov. Da na Španskem, kakor na Laškem, gre na republiko, ni dvomiti. Razun tega tlači deželo primanjkljaj, ker za 800 milijonov realov (200 mil. frankov) presegajo izdajki prihodke že zdaj.

Iz Ljubljane. God ss. Cirila in Metoda, v saboto, 9. sušca in skoz osmino, ima sedanji čas poseben pomen za ude zadevne bratovšine in sploh za Slovence. Na Turškem Bulgari se išejo izkopati izpod železne greške (fanariotiske) oblasti in zlagoma se obračajo proti Rimu. Misijon v Drinopolji (Adrijanopelnu) jih je že precej pridobil; njegov prednik o. Toma Brseska je zdaj v Rimu, in ko se verne z blagoslovom sv. Očeta (zdaj prav v kratkem) skoz Ljubljano na Turško, je upati, da bode delal z novim vspehom. K temu so mu tudi dobri Kranjci poskerbeli z lepo pomočjo, ki ga tukaj čaka. Sem ter tje po Slovenskem god ss. Ciril-Metoda obhajajo bolj slovesno, s spovedjo in obhajili itd. Celovski gg. bogoslovci napravijo vsako leto slovesniše opravilo v svoji kapeli. (Obhajajo ga 11. sušca.) Razširjanje bratovšine gre nekoliko bolj počasi; stareji so že močno zapisani, dobro bi bilo, da se mlajši slovenski dijaki, sploh šolarstvo itd. vnamejo. Ko pride pravi čas, bodo zaupljivo kateri izmed njih še misijonarji med svojimi brati na Bulgarskem. Naša mladina je večji del pridna in značajna, da le nekoliko potrebnih nagibljev dobí. — Z novo gorečnostjo tedaj naj bi jela bratovšina moliti in delati za naše južne brate uboge razkolce, da se materi Cerkvi pridobé. —

Prelepo podobo Marije Device za Bosno nam je poslal naš rojak g. Miroslav Tomec iz Monakovega. Prihodnjič kaj več.

Dobrotni darovi.

Za stradajoče na Dolenskem in Notranjskem. Preč. g. sem. vodja in kanonik Fr. Kramar 20 gl. — Fara v Polhovem gradu 15 gl. — Fara Vodice 25 gl. — Dr. A. Čebašek 15 gl. — Gorjani na Gorenskem 30 gl. pol za Dolence, pol za Notr. — G. Jan. Rozman pri sv. Jak. 5 gl. — G. dr. H. Pavkar 20 gl. — J. R. 2 gl. — Radoliška fara 71 gl. 60 kr. — G. Šim. Robič na Viševskem poslal 18 gl. 15 kr. — Iz Škofje Loke 31 gl. 46½ kr. duhovni pastir in ovčice. — G. A. P. 12 gl.

Za sv. Očeta. J. R. 1 gld. „Da bi Bog sovražnike sv. Cerkve ponižal.“ G. J. V. 8 gl.

Za afrikanški misijon. Iz Radolice 8 gl. 20 kr.

Za sv. Detinstvo. Iz Radolice 30 kr.

Za gosp. mis. Buha. L. N. iz V.: 1 gl. sr.

Za mis. g. Čebulja. G. J. V. 2 gl.

Za misijon v Bosni. Neimenovan 1 cek. mil. škofu Vujčić-u. — Preč. g. kan. J. Volc 1 gl. v sr. (za zvon v „Mar. Zvezdi.“)

Za bulgarski misijon. Neimen. 1 gl. Neimen. 2 tol.